

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Judicium Ecclesiasticum Seu Decretalium Gregorij IX.
Pont. Max. Liber II.**

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

Titulus V. De Litis Contestatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74990)

TITULUS V.

De Litis Contestacione.

SUMMARIUM.

1. Contestatio Litis est principium Judicij.
2. Ejus definitio.
3. Divisio.
4. Pertinet ad substantiam Judicij.
5. Differentia ejus à Positionibus, & Articulis,

Quando Reus legitime citatus, Actoris intentione percepta, exilimat actionem inique contra se motam, vadimonium subire, actori contradicere, & pratenfam actionem à se amoliri decernit, quod per *Litis Contestationem* contingit. Hæc fundamentum, & Principium Judicij dicitur; nam ab hac proprie Judicium incipit *c. super questionum 27. & ibi Gloss. V. litis exordium. de Offic. Delegat.*

Neque obstat textus *S. fin. Inst. de pen. tem. litig. ubi Imperator, Omnium, inquit, instituendarum Actionum principium ab ea parte Edicti proficiscitur, quando Prætor edicit de in jus vocando*; nam ut bene Pirh. *hic in princ.* monet, citatio hoc textu dicitur *principium instituendarum actionum*, non verò etiam Judicij constituendi proprie loquendo: & Ratio est, quia priusquam Judicium constituitur, edi libellus, & reus citari debet: & ideo *l. edita 3. C. de edend. dicitur*, quod *edita actio non ipsam litem constituat, sed futura litem speciem demonstrat*; Judicium enim proprie per litem contestationem suscipitur. Nominis origo fuisse dicitur, quod Actor, & Reus olim coram Judice testes adduxerint, & ordinato solemniter Judicio, dixerint, *Testes estote*. Hodie retinetur quidem vocabulum, sed testes non requiruntur; quia Lis contestari nunc dicitur per solam petitionem Actoris in Jure propositam, & responsum Rei animo litigandi. His suppositis.

2 Queritur 1. quid sit *Litis Contestatio*? *Est fundamentum Judicij per petitionem Actoris in Jure propositam, & congruam Rei responsum secutam animo litigandi.* Ita quoad rem omnes, & colligitur ex *c. un. h. tit. ubi dicitur, quod non per positiones, sed per petitionem in Jure propositam, & responsum secutam litem contestatio fiat.*

Dixi 1. per petitionem Actoris, & responsum Rei: quod ordinariè fit, dum actor vel ad interrogationem Judicis, vel per seipsum repetit narrata, & petita Libelli sui; reus verò se absolvi petit ab instituta actione. Bartol. in *l. un. C. h. tit. n. 3. Gaill. l. 1. obs. 73. n. 2. & 3. Pirh. hic n. 2.* Perinde autem est, hanc petitionem, & responsum proponi per ipsum Actorem, & Reum, vel per eorundem Tutores, Curatores, Procuratores,

horumque responsumibus:

6. Quomodo inducatur?
7. Per quas Exceptiones impediatur, aut retardetur?
8. Qui sint ejusdem effectus?

Syndicos &c. *l. rem novam 14. S. patroni 1. C. de Judic. Quin etiam per responsum Advocati fit litem contestatio c. cum causam 62. de appellat. Abb. in c. un. cit. n. 14. Durand. in Specul. l. 2. p. 2. tit. de lit. contest. §. 3. Vallens. hic n. 11. Pirh. n. 7. König n. 7. Sannig. c. 2. n. 1.*

Neque refert, an responsum Rei proponatur per negationem, quâ is neget narrata esse vera, an per confessionem, modò ea fiat animo litigandi, ita ut appareat eum non velle cedere lite, sed velle subire judicium; nam Jura, & Canones simpliciter dicunt, per petitionem in Jure propositam, & responsum secutam fieri contestationem litem, non distinguendo, utrum fiat negando, vel confitendo. Pirh. n. 5.

Dixi 2. in Jure propositam; nam Contestatio Litis debet fieri in Jure, seu Judicio, & extra hoc fieri non potest *arg. l. voluit ff. de interrog. in Jur. faciend.* alioquin quotiescunque rusticus aliquis extra judicium ab alio peteret equum v. g. & alter negaret, fieret litem contestatio, & sic Judicium constitueretur absque Judice: quod omnino absurdum est. An responsum Rei, & conf. contestatio litem fieri debeat præsentem per se, vel per Procuratorem suum actore, litigant inter sese DD. & affirmativa desumi videtur ex *Auth. qui semel C. quomod. & quand. Jud.* ubi quod actor, porrecto libello, recesserit, in causa, quasi lite non contestata, proceditur.

Conf. quia Litis contestatio ex suo nomine videtur simul, & eodem tempore, & utraque parte præsentem fieri debere. Sed contrarium cum communi tenent Abb. *hic n. 7. Fagn. n. 37. Vall. §. 1. n. 7. Gonz. n. 8. Wagnereck ibid. Pirh. hic n. 3. Haun. l. cit. n. 409. König n. 8. Wiest, n. 10.* & hoc teste receptum est praxi plurimum Tribunalium, præsertim Ecclesiasticorum, juxta quam sufficit, responsum Rei ad petitionem actoris sequi ex intervallo, etiam absente actore. Colligitur ex *c. un. h. tit. ubi ad litem contestationem tantum requiritur actoris petitio, & rei responsum.*

Et confirmatur ex *c. dudum 22. de elect. & c. cum causam 62. de appellat.* ubi ad litem contestandam sufficit Advocati responsum, si per reum non revoceatur. Ergo non consideratur utriusque partis præsentia. Ratio est, quia libello per actorem in Judicio semel oblato, ejus petitio

tio durat usque ad responsonem Rei *arg. l. eum qui 22. ff. de probat.* scripturæque semper loquitur *l. cum pretium 9. ff. de liberal. caus.* & ideo reus postea respondendo videtur uno tempore cum actore concurrere *l. consensu 2. §. unde 2. ff. de O. & A.* Ex quo corrui argumentum pro *Conf.* allatum. Ad *Auth.* allegatam dico meritò tunc procedi, quasi lite non contestata; quia ob recessum actoris à petitione, & iudicio non datur concursus animorum requisitus ad contestationem litis.

Dixi 3. *animo litigandi*; nam hic requiritur ad contestandam litem: & hinc etiam proponatur narratio facti, & Adversarius factum neget, non statim hoc ipso fit contestatio litis: & ratio est; quia qui narrat, vel ponit aliquid promissum, dictum, factum &c. per hoc non ostendit statim se litigare velle. *Fagn. n. 44. §. seqq. Vallenf. §. 1. n. 7. Pirh. n. 4. König n. 12. Sannig c. 1. n. 4.* Non tamen est necessè, ut actor in sua narratione, vel petitione, aut reus in sua responsonie expressè dicat, se petere, vel respondere animo contestandi litem, vel contendendi; quia in dubio semper præsumitur actor narrare, vel petere, & reus respondere eo animo, etiam si id verbis non exprimitur, ut cum alijs notat P. Wiest. *hic n. 9.* Excipitur ergo tantum, quando reus expressè protestatur, se non animo contestandi litem, sed potius iudicis informandi causâ respondere ad petitionem Actoris; nam eo casu contestatio litis non inducitur per huiusmodi responsonem cum tali protestatione datam. *Abb. in c. im. cit. n. 10. Mynsing. cent. 3. obs. 74. n. 6. Pax Jord. hic n. 5. Vallenf. n. 9. Haun. n. 405. Pirh. n. 6. König n. 14.*

Neque obstat, quòd protestatio actui contraria nihil operetur; hoc enim, ut bene observat *Mynsing. cent. 3. obs. 74. n. 11.* solum verum est, quando protestatio ordinatur ad tollendum factum, non autem, quando ordinatur ad tollendam mentem facti: & ratio disparitatis est, quia facta infecta fieri non possunt; possunt autem declarari alia mente facta, quam fortassis interpretaretur iudex, vel Adversarius.

Hoc secundum fit in casu nostro; nam responso Rei multiplicem finem recipit, cum fieri possit animo contestandi litem, vel solum causâ aliter informandi iudicem. Unde cum reus sic protestatur, idem est, ac si diceret, se per suam responsonem nolle se obligare ad subeundum iudicium: quod nihil contradictorij continet.

3. Queritur 2. quotuplex sit Litis Contestatio? 4. multifariam dividi, maxime autem tripliciter. 1. Enim dividitur in Solemnem, & Simplicem. Solemnis, quæ etiam Formalis dicitur, est, quæ fit verbis conceptis, vel præscriptis juxta Stylum Curie. Non solemnis, quæ etiam

Simplex appellatur, vocatur illa, quæ sine certa verborum præscriptione fit, & fieri potest quovis modo, facto, vel actu signante petitionem Actoris, & contradictionem Rei animo litem contestandi.

2. In Affirmativam, & Negativam. Affirmativa est, quando reus fatetur petitionem Actoris; Negativa, quando eam dititetur. Prior subdividitur in Simplicem, seu Absolutam, & in Qualificatam, seu conditionatam. Simplex est, quando reus simpliciter, & absolute fatetur intentionem Actoris, nullam subjiciendo Exceptionem peremptoriam, sed offerendo se ad solutionem.

Qualificata, quando reus fatetur quidem delictum, vel petitur ab actore propositum, sed opponit exceptionem exclusivam intentionis actoris, ut si fatearis, temutuas accepisse pecunias à Titio actore, sed solvisti jam, aut transegiſſe cum illo, Quoad istam exceptionem reus fungitur partibus actoris, & conf. eam probare debet *l. in exceptionibus 19. ff. de probat.* Negativa contestatio etiam duplex est, *Explicita*, quando simpliciter absque ulla conditione, qualitate, vel limitatione negatur intentio actoris; & *Implicita*, quando negatur cum quadam reduplicatione v. g. *Nego narrata, ut narratur, vera esse, & petita, ut petuntur, fieri debere*; his enim verbis reus simpliciter dicit aliqua vera esse, & aliqua falsa: & hinc reus ita contestans litem, nec de simplici negatione coargui potest, nec de simplici confessione, sicque evitat simul poenam statutam negantibus *l. fin. ff. de R. V. & Auth. item possessor. C. qui potior, in pign.* & simul etiam haberi non potest pro confesso, sicque nec pro condemnato *l. un. C. de confessis*.

3. In Generalem, & Specialem. Generalis est, cum reus generaliter dicit, *Nego narrata vera esse, & petita debere fieri*, ita, ut non constet, an neget omnia & singula, an verò neget tantum collectivè omnia vera esse, omniavè deberi. Specialis est, quando ad singula narrata, & petita respondetur negative.

Sed hæ divisiones non multum utilitatis habent, & pluribus displicent; nam 1. quæ dicitur Contestatio non solennis, non est propriè Litis contestatio, sed acceptio iudicij; omnes enim admittunt, in quibusdam casibus, de quibus *num. seq.* non requiri contestationem Litis; ab omnibus autem in quibuscunque causis requiritur aliquid, quod contestationi litis æquivaleret. 2. Quæ dicitur Litis contestatio affirmativa simplex, vera litis contestatio nullo modo esse potest, cum sic confessus animum litigandi non habeat. Unde in tali casu iudex non feret sententiam, sed tantum præceptum reo injunget, ut intra certum tempus satisfaciatur *l. si debitori 21. ff. de iudic. Rosbach. Prax. Civil. tit. 49. n. 3. König hic n. 13.* cum alijs. 3. Quæ vocatur Affirmati-

mativa Qualificata, secundum quod affirmativa est, non est litis contestatio, sed responsio ad Positionem; secundum quod vero Litis contestatio est, nempe secundum oppositionem, negativa est. Patet igitur, Litis contestationem semper fieri debere per aliquam contradictionem.

4. Quæritur 3, an Litis contestatio requiratur ad substantiam Judicij?

u. affirmative, & quidem adeo, ut eâ prætermisâ, regulariter loquendo, totus Processus sit irritus, & conf. etiam sententia. Sumitur ex c. un. b. tit. & l. un. junctâ *Auth. offeratur C. eod.* & receptum est passim apud DD.

Ratio est, quia litis contestatio est basis, fundamentum, & ut DD. loquuntur, quasi Lapis Angularis Judicij, quo deficiente nihil superædificari potest.

Et hoc ita verum est, ut neque mutuo consensu partes illi renuntiare possint, aut Judicis autoritate illa remitti, ut rectè observant Mynsing, *Cent. 3. obs. 74. n. 1.* § 2. Gaill. l. 1. obs. 75. n. 1. § 2. Hiltrop. p. 3. tit. 1. n. 6. Carpz. p. 1. const. 10. defm. 8. n. 1. & reliqui tum Canonice, tum Legitate. Ratio est, quia quæ ad solennitates Judiciorum pertinent, sunt Juris publici, cui pactis privatorum derogari non potest l. *ius publicum 38. ff. de pact.*

Potestque Judex ad litem sic contestandam partes compellere opportunis, & competentibus Juris remedijs, ut Marant. p. 6. memb. 10. n. 9. Hiltrop. l. cit. n. 7. Carpzov. defm. 12. Haun. tr. 3. cit. n. 435. König bic n. 9. Wiest. hic n. 14. aliique testantur. Excipitur, si pars litem contestari renuat ex justa causa, e. g. quòd de propositis Exceptionibus fori declinatorijs, & alijs dilatorijs prius sit cognoscendum c. *inter 20. de sent.* § *re judic.*

Dixi regulariter loquendo; nam in aliquibus casibus Judicium subsistit etiam sine contestatione litis. Et quidem 1. in *judicij summarijs*. Marant. memb. 10. cit. n. 2. Mynsing. cent. 1. obs. 1. n. 2. § cent. 3. obs. 74. n. 1. 3. § 4. Gaill. l. 1. obs. 75. n. 1. Barbof. hic n. 6. Gonz. n. 10. Wagnereck not. 4. Carpz. def. 8. n. 3. Haun. n. 430. § 431. & sumitur ex *Clem. 2. de V. S.* Ratio est, quia in his Judicij omnnes solennitates Juris positivi, quibus accenseretur solennis contestatio Litis, omitti possunt, & illæ duntaxat observandæ sunt, quæ de Jure naturæ desiderantur.

Causis summarijs accenseri debent omnes illæ causæ, in quibus de Stylo Curie summarie proceditur; nam Stylus Curie pro Lege habetur c. *ex litteris 11. de Constit.* & c. *licet 2. de præb. in 6.* Et sic sub prætextu Styli Judiciorum multi Processus hodie salvari possunt, qui aliàs notoriæ nullitati subjacerent ob defectum contestationis litis.

2. In *Causis Appellationis*, modò in prima instantia lis contestata fuerit, & in secunda à partium altera non exigatur. Ita habetur c. *per tuas 58. de appellat.* & l. *fin.*

S. *illud 4. C. de tempor. appell.* & docet *ibid.* Gloss. *V. exordium*, Hiltrop. n. 13. Gaill. obs. 76. n. 1. Mynsing. l. cit. Barb. n. 6. Haun. n. 427. Pirh. n. 10. Wiest. n. 13. ètque ita decisum in *Rota decis. 1. de lit. contest. in novis n. 1.* Ratio est, quia licet causa appellationis sit diversa instantia, tamen eadem causa est: unde effectus contestationis litis durabit etiam post sententiam, in prima instantia latam, in causa appellationis, nec per eam extinguatur, aut suspenditur. Procedit autem istud de Jure communi; nam hodie in Camera Imperiali aliter observatur, & in omnibus causis per Appellationem ad ipsam devolutis requiritur litis contestatio. *Ordin. Cam. p. 3. tit. 32. S. 4.*

3. In *Causis notorijs*; quia in his ordo Juris non est servandus c. *ad nostram 21. de Jurejur.* & in notorijs hic est ordo Juris nullum servare ordinem. Sichard. in l. 1. n. 3. ff. *de jurament. propt. calum. dand.* Et hinc si causa nullitatis sit notoria, i. e. si ex actis appareat causam esse nullam, non exigitur Litis contestatio. Gaill. obs. 77. n. 1. Hiltrop. n. 16. Barb. n. 6. Pirh. n. 10. Haun. n. 429.

4. In causa *coram Papa*, vel Principe proposita in Consistorio Principis. Mynsing. cent. 4. obs. 62. Gaill. obs. 75. n. 8. § 11. Hiltrop. l. cit. n. 12. & alij DD. communiter: & ratio est, quia autoritas Principis defectum Juris positivi supplet.

5. In *quibusdam causis spiritualibus*; & univèrsim in omnibus casibus, quibus non requiritur Libellus; cum enim Libellus sit origo litis, remisso Libello, remittitur etiam litis contestatio.

Illud tamen hic observandum bene moment Hiltrop. n. 11. Pirh. n. 10. König n. 10. Wiest. n. 13. & alij, in omnibus his casibus, in quibus omittitur litis contestatio, primum actum Judiciale, qui aliàs immediate fieri solet post litis contestationem, habere vim contestationis litis, videlicet eo ipso, quòd Judex incipit cognoscere de meritis causæ, & ad processum Judicij partium consensu progreditur.

Quæritur 4. quid sint *Positiones*, & *Articuli*, & quomodo à Libello, & Litis contestatione differant?

Positiones, dicuntur breves quædam enrrationes, seu assertiones alicujus facti ad causam controversam pertinentis, super quo petitur ab Adversario responderi, idque ideo, ut ponens, si ve Actor ab onere probandi per confessionem Adversarij releveretur. Gloss. in c. 1. *V. statumimus de confessis in 6.* Durand. in specul. l. 2. p. 2. tit. de posit. S. 1. § 2. Fagn. hic n. 52. § seqq. Pirh. n. 11. Sannig c. 3. n. 1. Wiest. n. 7.

Ex his Positionibus *Articuli* appellantur ex Positiones, quas Reus negat, & conf. Actor probare debet; cætera simpliciter nomen Positionum retinet, Marant. p. 6. tit. de posit. n. 1. 6. § 7. Gaill. l. 1. obs. 79. n. 3. Pirh. n. 13. bic.

Differt ab his Litis contestatio, & à Libello; quia nullam continent petitionem, sicut Libellus, & Litis contestatio: & præterea, quia Positiones regulariter fiunt post contestationem Litis. Addidi *Regulariter*; nam circa causam incidentem, v.g. Exceptiones Dilatorias, quæ probari debent, statim etiam ante contestationem Litis fieri debent, ut appareat ex responsione Adversarij, an, & quatenus sit probanda Exceptio. Hinc pro Regula traditur, quotiescunque probationes sunt necessariae, tunc Positiones tum ante, tum post litem contestationem fieri possunt ad relevandam Probationem. *Gloss. in c. cit. Durand. l. cit. §. 4. princ. Gaill. obs. 79. n. 4. § 5. Pirh. n. 15.*

Conveniunt autem cum Libello Positiones. 1. Quia ut Libellus, ita & ipsæ continent narrationem factorum. *Factorum*, inquam; nam quæ sunt Juris, per se sunt nota, & licet sit dubium Jus, non tamen in potestate respondentis est illud interpretari. *Excipe*, nisi Positio, seu Articulus fiat super Jure municipali, seu singulari, vel per consuetudinem introducto; hoc enim, cum in facto consistat, probabiliter ignorari potest juxta *c. licet 1. de Constit. in 6.* Unde etiam Positio de hoc fieri potest. 2. Positiones, & Responsiones, ut Libellus, in Judicij Ordinarijs debent offerri Judici in scripto, ut videat, an pertinentes sint, vel impertinentes; nam si tales sint, Judex sive ex officio, sive ad petitionem Adversarij rejicere illas, ut Libellum ineptum, debet, nisi velit litem suam facere. *Gloss. inc. 1. cit. Gaill. obs. 81. n. 3. Fagn. hic n. 81. Pirh. n. 12. § 15. Sannig. c. 3. n. 3. § 4.* 3. Tam Positiones ab Actore, quam Responsiones à Reo exhiberi Judici debent medio quodam Juramento: & quidem Juramentum Actoris *Dandorum* appellatur; Juramentum Rei *Respondendorum*. Actor jurat, se non animo calumniandi, sed juris sui tuendi causâ tales Positiones exhibere; Reus pariter jurat, se simili animo, & intentione respondere *c. presentium 2. Sibi Gloss. in notat. de testib. in 6. Gaill. obs. 79. n. 10. & obs. 82. n. 1. Carpz. p. 1. cons. 10. def. 4. n. 4. Fagnan. n. 86. Pirh. hic n. 15. Sannig. c. 3. n. 4.* 4. Reus non respondens, vel non ritè respondens ad Positiones incurrit contumaciam, cujus hæc poena est, ut quoad illas, ad quas non respondet, vel non ritè respondet, habeatur pro confessio, perinde ac si in Judicio confessus fuisset. *Gloss. in c. 1. de confess. in 6. Gaill. obs. 80. n. 1. § 2. Pirh. hic n. 17.* Intellege, si post comparitionem, & litem contestationem sit contumax in respondendo; nam ut bene advertit Gaill. *n. 2. cit.* contra non comparentem positiones, & articuli non habentur pro confessatis, sed ad probandum admittuntur: & hoc ideo; quia cum Judicium cum eo, qui nunquam comparuit, nondum sit inchoatum (inchoatur enim per contestationem litem, ut diximus) non possunt

etiam Articuli in contumaciam pro confessatis haberi. *Ordin. Cam. p. 3. tit. 15. §. 7. § tit. 43. §. 4. apud Gaill. l. cit.*

Quæritur 5. quomodo inducatur Litis Contestatio? 1. induci potest varijs modis. 1. Non tantum per negationem, sed etiam per affirmationem, ut *n. 2. § 3.* dictum est. *Per negationem* quidem, quando reus simpliciter negat narrata, & petita per actorem; *per affirmationem* verò, quando narrationem confessus ponit exceptionem e. g. quod debitum jam solverit, cum actore transegerit &c. 2. Per verbum etiam dubitativum e. g. ignoro ita esse: & hoc modo Procuratores, & hæredes, qui in facto alieno ignorantiam justè possunt prætere, litem contestari valent; nam qui dubitative respondet, videtur velle, ut probationes afferantur, quæ non nisi post contestationem litem recipiuntur *arg. l. si quidem 9. junct. Gloss. V. dubitas C. de except. Marant. memb. 10. n. 7. Hiltrop. p. 3. tit. 1. n. 11.* 3. Per delationem Juramenti factam actori à reo; hæc enim delatio videtur esse tacita confessio contentorum in Libello, quasi reus fateatur contenta in Libello vera esse, si actor juret: & hinc per Juramentum ab Actore præstitum perpetuatur actio, & interrumpitur præscriptio, sicut interrumpi dicemus infra per Litem contestationem. Hæc satis sunt explorata.

Dubium est, an per Exceptionem oppositam inducatur Contestatio Litis? Supponendum ex ijs, quæ dicentur infra *Titulo 25.* Exceptiones alias esse *Peremptorias*, quæ ipsam causam, & actionem perimunt, & tollunt; alias *Dilatorias*, quæ solum tendunt ad differendum Judicium, & causæ cognitionem. Rursum ex his posterioribus alias concernere personam Judicis, quibus contenditur esse incompetens, suspectus &c. quæ propterea *Declinatorie fori* dicuntur; alias spectare personam Actoris litigantis, quod personam standi in judicio non habeat, quia v. g. est excommunicatus &c. & hæc *Declinatorie Actoris* appellantur; alias merita causæ respicere, qualis est exceptio pacti temporalis, divisionis, excussionis &c. His notatis, ad dubium propositum

1. Per nullam ex his exceptionibus regulariter induci contestationem Litis. Non 1. per *Exceptionem Peremptoriam*, ut clarè decisum habetur *c. si oblato 2. h. tit. in 6.* & docet Hiltrop. *l. cit. Vallens. hic §. 1. n. 10. Pax Jordan. n. 13. Pirh. n. 19.* Ratio est, quia Litis contestatio fit per responsionem Rei ad petitionem Actoris: qui autem excipit peremptorie contra petitionem actoris, non respondet eidem; quia nec confitetur per hoc, neque negat, quod ab Actore petitur. *Conf. per Litem contestationem ordinatur, & constituitur Judicium; per Exceptionem Peremptoriam autem*

tem destruitur, ac perimitur. Igitur per eam Litis contestatio induci non potest.

Non 2. per *Exceptiones Declinatorias*, prout sumitur ex *l. eleganter 23. §. si quis 3. ff. de condit. indeb. l. ita aemum 13. C. de Procurat. l. fin. C. de except.* & docet Bartol. in *l. un. C. h. tit. n. 6.* Abb. in *c. un. eodem n. 18.* Hiltrop. tit. 1. cit. n. 17. Pirh. hic n. 18. & ratio est; quia tales exceptiones opponuntur ad declinandum Judicium, non ad litigandum; conf. deficit animus litigandi.

Non 3. per *ceteras Dilatorias*, quae causam concernunt; partim quia exceptiones dilatoriae sunt opponendae prius, quam lis contestetur; partim quia non iudicij suscipiendi, sed differendi causam proponuntur.

Dixi autem *Regulariter*; nam si contra Exceptionem à Reo propositam Actor replicet, & exceptioni contradicat, ex eo tempore, saltem quoad Exceptionem propositam, Litis contestatio suborta censetur; quia Litis contestatio inducitur per unius affirmationem, & alterius contradictionem: quod fit in casu praesenti; nam Reus excipiendo fit actor, & actor replicando fit reus, prior directè affirmat, posterior contradicit. Ergo &c.

Similiter Contestatio Litis fit casu, quo Reus respondendo ad libellum actoris diceret: *Nego, aut non credo narrata, prout narrata sunt, vera esse, vel petita, prout petuntur, fieri debere*; & licet vera essent, exceptionem tamen possem opponere, quia petitor v. g. debitum mihi donavit, aut mecum transegit &c. Gloss. in *c. fin. V. facta h. tit. in 6.* Abb. in *c. un. cit. n. 18.* Pirh. hic n. 20. Ratio est, quia talis responsio, licet exceptionem aliquam contineat, continet tamen etiam contradictionem animo litigandi, dum reus dicit se non obligari, vel non debere, quod petitur.

Quæritur 6. quando Litis contestatio impediatur, vel retardetur? *1.* Impeditur 1. Si reus expressè protestetur, se alio, quam litigandi animo respondere, ut dictum est *num. 2. v. Dixi 3.*

2. Impeditur, vel retardatur per oppositam exceptionem fori declinatoriam, vel aliam dilatoriam, v. g. quæ reus exciperet, Judicem aut, Judicij locum incompetentem, actorem excommunicatum, Procuratorem sufficienti mandato instructum non esse &c. nam ex natura sua ad impediendum Processum Judicarium tendunt, atque ideo ante litem contestationem opponi debent; alioquin non admittuntur, exceptis casibus infra ponendis *Tit. 25.* Sumitur ex *c. inter 20. de sent. & re judic. c. Pastoralis 4. de except. l. si quis 12. & l. fin. C. eod.* Ratio est; tum quia pars non opponens hujusmodi exceptionem ante litem contestationem, censetur illi tacitè renuntiare; tum quia Lex, aut Ju-

dex justè hoc modo pluit eum, qui debito tempore non excipit.

3. Circa *Exceptiones Peremptorias* distinguendum est; vel enim per easdem opponitur, nullam unquam actionem ortam fuisse; vel per illas excipitur, actionem, quæ aliquando orta fuit, per factam solutionem, transactionem, Jusjurandum, sententiam, & hujus transitum in rem judicatam jam competere defuisse; vel denique per illas excipiens tendit perimere, & elidere actionem, quæ orta est, & competit.

Siprimum, hujusmodi exceptionibus, ante litem contestationem oppositis, Litis contestatio impeditur, ut rectè Bartol. in *l. nam posteaquam 9. ff. de Jurejur. n. 7.* & suadet ratio; quia nullam habens actionem alterum in Judicio convenire non potest *l. si pupilli 6. §. fin. v. certe. ff. de negot. gest. Si secundum*, similiter impeditur Litis contestatio, ut clarè habetur *c. exceptionis 1. h. tit. in 6.* ibi: *Nisi de re judicata, transacta, seu finita excipiat litigator.*

Ratio est, quia solutionis exhibitio- ne, transactione, Jurejurando, sententiæ definitivæ in rem judicatam transitu finiuntur, & extinguuntur actiones, & obligationes, ut exploratum est apud omnes DD. atqui actio, & obligatio semel extincta non amplius reviviscit. *l. qui res 98. §. aream 8. v. nec admittim. ff. de solutionib.*

Sitertium, hujusmodi exceptio litem contestationem non impedit, ut clarè habetur *c. exceptionis 1. cit.* & ratio est, quia exceptiones istæ præsupponunt contestationem litem, cum ante hanc lis, & actio orta esse dici non possit. Igitur impedire eandem non possunt.

Quæritur 7. Qui sint Effectus Contestationis Litis? *1.* Varios habere effectus, si valida sit; nam si invalida est, nihil operatur, neque aliquem effectum habet.

Auth. offeratur C. h. tit. Hiltrop. tit. 1. de effect. lit. contest. n. 47. qui 31. enumerat, alij adhuc plures.

Ex his aliqui sunt communes cum oblatione Libelli, & citatione, ut quòd inducatur litem pendentia, quòd causet vitium litigiosi in actione Reali, quòd perpetuet Jurisdictionem Judicis Delegati &c.

Speciales litem contestatæ effectus sunt.

1. Per Contestationem litem incipit Judicium, quod ante eam propriè, & simpliciter loquendo inchoatum dici nequit, ut dictum est *n. 1. h. tit.* & ratio est, quia ante litem contestatam non dicitur quis agere, vel petere sed tantum agere vel petere velle *l. amplius 15. ff. rem rat. haber.*

2. A tempore litem contestatæ incipit currere Instantia *l. properandum 13. C. de Judicij.*

3. Actio personalis per contestationem Litis fit litigiosa *l. 2. & ibi Bart. C. de litigios.* in quo efficacior est, quam citatio, quæ tantum facit rem litigiosam, quæ controversatur ab Actore Actione reali. *4.* Lite non contestata, sententia definitiva ferri non potest, ut dicitur ad *tit. 6. seq.*

5. Lite con-

contestata Judex amplius recusari non potest, nisi supervenerit nova suspicionis causa; quia in eum partes consensisse presumuntur l. sed si suscepit 52. ff. de Judic. l. nemo 4. C. de Jurisd. omn. Judic. l. fin. C. de except.

6. Litis contestatio præcludit viam opponendi exceptiones dilatorias, nisi de ijs antea fuerit interjecta Protestatio, aut Judicio accepto ex nova causa emerferint, vel novissimè innotuerint c. inter 20. de sent. & re judic. l. si quis 12. & l. fin. cit. C. de except. l. nemo cit. l. exceptionem 19. C. de probat. l. ita denuum 13. C. de procurat. & ratio est, quia his exceptionibus per acceptum Judicium renuntiatum censetur.

7. Litis contestatio interruptit præscriptionem longi temporis, sc. 10. vel 20. annorum, quam reus inchoavit l. more 26. C. de R. V. in quo iterum fortior est ejus vis, quàm citationis, quæ tantum interruptit præscriptionem longissimi temporis.

8. Per contestationem litis temporalis actio perpetuatur usque ad 40. annos, à tempore contestatæ litis computandos l. fin. C. de præscript. 30. vel 40. ann. l. super 1. §. ad hæc 1. in fin. C. de annal. except.

9. Lite contestata Actiones pœnales, quæ ex delictis, vel quasi delictis descendunt, ad hæredes, & in hæredes in solidum transeunt §. non autem in fin. Inst. de perpet. & tempor. action. quantumvis aliàs ex Juris dispositione non nisi, quantum ad istos pervenit, competere l. un. in fin. C. ex delict. defunct.

10. Per litis contestationem

quasi contrahitur inter litigantes, ut neuter, adversario suo invito, possit discedere, nisi tanquam temerarius litigator ad damna, & expensas Adversario suo refarciendas condemnari velit §. 1. Inst. de pœn. tem. litig.

11. Post litem contestatam possessor bonæ fidei constituitur in mala fide quoad fructuum perceptionem, ita ut illos à die contestatæ litis non amplius lucretur, sed conservare illos, & actori, si is litem obtineat, restituere teneatur l. videamus 38. §. si actionem 7. ff. de usur. l. certum 22. C. de R. V.

12. Lite contestata non amplius currit præscriptio, sed interruptitur, etsi nullum aliàs requisitum desit, & tempus legitimum adhuc ante sententiam latam absolvatur: & ratio est, quia non amplius possessor habet ignorantiam rei alienæ l. litigator 2. C. de fruct. & lit. expens.

13. Missus in possessionem in reali actione post litem contestatam fit verus possessor. Menoch. retin. poss. remed. 9. n. 217.

14. Non admittitur post eam mutatio Libelli, ut dictum est Tit. 3. n. 13. Videantur de his effectibus Durand. Specul. p. 2. tit. de lit. contest. §. ult. Marant. p. 6. memb. 10. n. 15. Hiltrop. Process. Judic. tit. 1. de effect. lit. contest. Pax Jordan. l. 14. tit. 5. à n. 32. Gonzal. in c. un. h. tit. n. 10. Vallens. hic §. 2. Pirh. n. 27. König à n. 18. Sannig. c. 4. Wiest. à n. 19. & novissimè P. Schmier tr. de Process. Judic. c. 5. n. 54. & sqq.

